

य् RV. PRĀT. 14, 19. = अयम्भूत Comm. — b) lang AK. 3, 2, 62. H. an. 3, 294. MED. t. 131. युगव्यायतबाहु RAGH. 3, 34. वातव्यायतपातिनः (तुरगाः) weit laufend Spr. 5133. °पातम् adv. KUMĀRAS. 5, 54. गदाव्यायतसंप्रहरी aus der Entfernung kämpfend RAGH. 7, 49. — c) kräftig, von Personen R. 1, 67, 4 (69, 4 GORR.). KĀM. NĪTIS. 18, 31. व्यायतल (मात्रस्य) ÇĀK. 37. व्यायत = दृढ TRIK. 3, 3, 186. H. an. MED. = अतिशय über das gewöhnliche Maass hinausgehend, gesteigert H. an. MED. व्यायतोद्यम HĀRIV. 4211. व्यायतम् überaus, in hohem Grade R. 5, 5, 27. — d) = व्यापृत beschäftigt H. an. MED. — Vgl. व्यायाम. — caus. sich abmühen: व्यायाम्य (व्यायाम्य?) M. 7, 216.

— समा anziehen (die Stränge): उया इव प्रवहन्तः समायम् RV. 10, 94, 6. zusammenziehen: संतुरी मेखलां समायच्छते TS. 6, 2, 2. तमयतीव वा एनमेतत्समायच्छन् ÇĀT. Br. 3, 3, 2, 19. समायत in der Stelle द्विषोन्नसमायता: MBh. 1, 2164 ist wohl in सम + या° gleich lang, so lang wie zu zerlegen.

— अमिसमा befestigen an: यथा शालीषि पत्नी मध्यं वंशमभि समायच्छति TBr. 1, 2, 3, 1.

— उद् 1) erheben, in die Höhe strecken (die Arme, Waffen u. s. w.) RV. 5, 32, 7. 6, 71, 1. 5. AV. 4, 24, 6. 12, 3, 18. वज्रमसुरेभ्य उदयच्छत् AIR. Br. 2, 31. 4, 2. 18. 2, 1. वज्रमुद्यन्तुं नार्शक्रात् TS. 2, 4, 2, 2. KĀTH. 36, 8. ÇĀT. Br. 1, 1, 4, 17. BHĀG. P. 8, 11, 2. 27. परस्य दाडं नोद्यच्छत् M. 4, 164. 8, 280. दाडकाष्ठमुद्यम्य ÇĀK. 81, 15. धनुर्मुद्यम्य BHĀG. 1, 20. R. GORR. 1, 29, 5. 68, 17. 69, 8. चक्रम् MBh. 1, 8325. खड्गम् Spr. 1348. PRAB. 35, 8. अमिम् BHĀTĪ. 4, 31. मरुशक्तिम् 17, 92. लगुडम् PAÑĀT. 249, 7. वृत्तम् R. 4, 3, 26. स्फ्यम् ÇĀT. Br. 1, 2, 5, 20. स्रवम् R. 1, 60, 12 (62, 12 GORR.). जलभाजनम् 3, 4, 49. पालीः LĀTJ. 1, 9, 11. 10, 13, 15. वाहू, वाहून् R. 1, 28, 12. 2, 47, 12. ÇĀK. 7, 7. भुञ्जी, भुञ्जम् R. 2, 42, 30 (41, 26 GORR.). 50, 4. RĀĠA-TAR. 4, 296. कस्तम् ÇĀK. 6, 18. पाणाम् M. 8 2. 280. दन्तिषां दोः RAGH. 13, 23. लाङ्गलम् BHĀG. P. 4, 16, 23. med. (कर्त्रभिप्राये क्रियाफले) P. 1, 3, 75. VOP. 23, 58. भारमुद्यच्छते P., Sch. उद्यत erhoben AK. 3, 2, 39. वज्र KĀTHOP. 6, 2. शस्त्र M. 5, 98. Spr. 467. ब्रह्मदाडः कोरुद्यतः R. 1, 56, 19. °दाड M. 7, 102. fg. DAÇAK. in BENF. Chr. 193, 16. उद्यतास्त्र MBh. 7, 8210 (नक्षुद्यतास्त्रं ed. Bomb. st. नसूयतास्त्रं der ed. Calc.). R. 1, 56, 5. उद्यतायुध MBh. 3, 15777. R. 2, 97, 21. KĀTHĀS. 29, 117. 52, 119. उद्यतायुधनिस्त्रिंश HĀRIV. 12572. देवान्प्रतयुद्यतायुधाः BHĀG. P. 8, 10, 3. उद्यतासि 1, 17, 35. KĀTHĀS. 25, 107. °गद 50, 82. उद्यतेषु MBh. 3, 3942. 7077. 7339. उद्यतैः कभुञ्जयष्टि RAGH. 11, 17. उद्यताञ्जलि R. 2, 13, 14. 3, 44, 9. BHĀG. P. 3, 14, 1. प्रोतुङ्गपीनस्तनद्वेदेनोद्यतचक्रवाकमिथुना (नदी) Spr. 477. Häufig ist उद्यत im comp. verstell: दीप्तप्रकरुपोद्यत (सैन्य) = उद्यतदीप्तप्रकरण HĀRIV. 10483. दैत्यैः सर्वायुधोद्यतैः 12573. R. 7, 27, 35. 28, 34. नानायुधोद्यत KĀTHĀS. 46, 199. युद्धे नानाप्रकरुपोद्यतम् R. 7, 27, 26. शङ्खचक्रोद्यतकर so v. a. eine Muschel und einen Discus in der Hand haltend HĀRIV. 12370. 5814. 10804. नानायुधोद्यतकर 13111. नानाशस्त्रोद्यतकर 11009 (S. 790). पाशोद्यतकर 14293. पद्मोद्यतकर 14028. अर्थोद्यतकर 6300. वज्रोद्यतकर ÇĀK. zu KĀTHOP. 6, 2. विविधोद्यतायुध = उद्यतविविधायुध BHĀG. P. 4, 3, 3. Vgl. अयुद्यत, पाशगृहीतकस्त HĀRIV. 12744 und मांसपिण्डगृहीतवदना PAÑĀT. 226, 20. — 2) aufrichten, aufstellen; erhöhen, höherlegen; hinaufbringen: कूर्दिः RV. 4, 33, 1. जाल्दुपाडम् AV.

8, 8, 12. स प्र यन्तुर्वीनात्प्र साम् तमगुदयच्छत् TS. 6, 1, 2, 4. रथमाग्नीध्रमुद्यच्छति ÇĀT. Br. 5, 4, 3, 6. 9. durch eine Unterlage erhöhen und stützen, von den Vorgängen des Heraufhebens auf dem Opferherde, namentlich dem Anbringen der sog. उपयमनी (s. u. d. W.) und dgl. TBr. 1, 2, 1, 21. 3, 8, 11, 1. TS. 5, 1, 10, 5. ÇĀK. ÇR. 5, 10, 12. इधम् ÇĀT. Br. 3, 5, 2, 2. 4, 6, 6, 7. 11, 6, 2, 4. 14, 9, 3, 10. KĀTJ. ÇR. 12, 2, 1. 18, 3, 16. पञ्चाड्यततर hinten höher KAUC. 137. — 3) Jmd Etwas hinhalten, antragen, darbieten, anbieten: उद्यम्य MBh. 1, 1053. BHĀG. P. 10, 56, 43. MĀRK. P. 16, 77. उद्यत dargeboten, angeboten MBh. 1, 1054. 1853. R. 1, 52, 14 (53, 14 GORR.). 73, 28. R. GORR. 1, 15, 14. 30, 8. 10. 3, 63, 18. 4, 9, 3. Spr. 3788. BHĀG. P. 3, 22, 13. ततो ऽहं तत्र रामाय पित्रा — भार्यायमुद्यता दातुम् R. 3, 4, 49. — 4) Opfergaben, Anrufungen u. s. w. erheben, darbringen: घृताचीः RV. 7, 43, 2. 10, 8, 2. AV. 5, 11, 9. ब्रह्मं RV. 1, 80, 9. कृष्यानि 8, 63, 3. 6, 68, 1. 9, 86, 46. 10, 50, 6. सवनम् TS. 6, 3, 2, 2. — 3) die Stimme erheben RV. 8, 90, 7. in die Höhe tragen, hinaufbefördern: (अग्निः) उडुं नो यंसते धियम् 1, 143, 7. erheben so v. a. aufgehen lassen (Strahlen, Licht): उडुं प्य शरूपो दिवो ज्योतिर्यस्त सूर्यः 8, 23, 19. 7, 38, 1. 10, 139, 1. — 6) Etwas (acc.) auf sich nehmen, sich aufladen, unternehmen, beginnen: वोढ्यो भवता चैव चैव ed. Bomb. und GORR.) भारो यज्ञार्थमुद्यतः (यज्ञस्य चोद्यतः ed. Bomb.) R. 1, 12, 4 (13, 4 ed. Bomb.). 2, 22, 4. अग्निषुके नृपोद्यते 26, 22. कार्यं हि मरुड्यतम् R. GORR. 1, 10, 22. उद्यच्छति वेद्म् er macht sich an das Studium des Veda P. 1, 3, 75, Sch. VOP. 23, 58. med. intrans. sich anschicken, sich rüsten, an Etwas gehen: उद्यच्छमाना गमनाय RAGH. 16, 29. नित्यमुद्यच्छमानाभिः स्मरसंभोगकर्मसु BHĀTĪ. 8, 47. auch act.: स्वर्गार्थं नोद्यामिष्यति दृष्ट्वा स्वर्गफलं नितौ werden sich nicht bemühen um HĀRIV. 7271. त्यक्त्वा भयं विषादं च उद्यच्छेद्विमानरः gehe an's Werk Verz. d. Oxf. H. 51, b, 38. उद्यम्योद्यम्य (उद्यम्योद्यम्य ed. Calc., उद्यम्य = उत्सृत्य NILAK.) मे दम्यौ विपमेषीव गच्छतः so v. a. mit der grössten Anstrengung MBh. 12, 6596. उद्यत (वर्तमाने) KĀT. zu P. 3, 2, 188. sich anschickend, gerüstet zu, im Begriff stehend zu, begriffen in, bedacht auf, entschlossen zu, bereit zu, beschäftigt mit, sich beflüssigend; die Ergänzung a) im infin. BHĀG. 1, 45. MBh. 1, 1274. 3, 3848. R. GORR. 2, 27, 7. 3, 56, 24. 4, 17, 37. MĀLAV. 10, 19. RAGH. 3, 48. 9, 29. 11, 74. Spr. 4689. KĀTHĀS. 3, 40. 12, 139. 20, 158. 24, 147. 60, 171. fg. RĀĠA-TAR. 1, 61. 290. 3, 180. 333. 4, 593. 5, 246. 429. 6, 201. PRAB. 10, 7. BHĀG. P. 4, 17, 31. MĀRK. P. 15, 47. PAÑĀT. 1, 3, 58. 5, 32. PAÑĀT. 108, 10. HIT. 19, 4. 81, 4. — b) im dat.: तस्यैव तमनर्थाय किमर्थं चैवमुद्यता R. GORR. 2, 9, 39. युद्धाय 3, 30, 9. अग्निप्रवेशाय KĀTHĀS. 92, 70. नितितलोद्गरणाय BHĀG. P. 2, 7, 1. मृतये 4, 4, 30. सन्नक्तिताय PRAÇNOTTARAM. 2 (Monatsber. der Berl. Ak. 1868, S. 98). स्वपरुक्तितायोद्यतं जन्म 3. — c) im loc.: सर्वास्त्रेषु MBh. 1, 4405. कर्मसु AK. 3, 1, 18. H. 353. अयकर्मस्तव्यकर्मसु JĀĠŃ. 1, 321. क्रूरकर्मणि SUÇR. 1, 106, 1. सर्गकर्मणि BHĀG. P. 6, 4, 49. ज्ञानतत्त्वार्थवेदने R. GORR. 1, 80, 16. — d) mit अर्थम् verbunden: राड्यप्राप्त्यर्थम् R. GORR. 2, 18, 11. RĀĠA-TAR. 2, 17. पुत्रदारार्थम् Spr. 4748. — e) im comp. vorangehend: त्रिविक्रमोद्यत KUMĀRAS. 6, 71. पत्तच्छेदोद्यत RAGH. 4, 40. सुरकार्योद्यत 10, 50. निदेशकरुपोद्यत 11, 4. Spr. 794. 2934, v. l. KĀTHĀS. 4, 63. 19, 5. 56. 28, 70. 161. 47, 92. RĀĠA-TAR. 1, 139. 3, 92. 393. 5, 237. 6, 237. MĀRK. P. 64, 12. H.